

Den språkliga konstruktionen av prostitution och sexköp

En kritisk diskursanalys om hur de som säljer och köper sex konstrueras språkligt av svenska myndigheter och RFSU

Av: Ellen Aghed Luterkort

Handledare: Daniel Wojahn
Södertörns högskola | Institutionen för kultur och lärande
Kandidatuppsats 15 hp
Svenska C | Höstterminen 2022

Sammanfattning

Studien har som syfte att undersöka hur regeringen, Socialstyrelsen, Jämställdhetsmyndigheten och RFSU språkligt konstruerar bilden av prostitution och sexköp. Studien gör detta genom att analysera vilka språkliga benämningar aktörerna använder sig av för att beskriva prostitution och sexköp, och hur de språkligt konstruerar de som säljer och köper sex. Studien använder sig av den kritiska diskursanalysen och den ideationella metafunktionen som teoretiska utgångspunkter. I analysen görs en transitivetsanalys utifrån den ideationella metafunktionen där texter från aktörerna utgör analysmaterialet.

Studiens resultat visar att aktörerna frekvent använder ett könsneutralt språk när de konstruerar de som säljer och köper sex, och att det finns en marknadsskursor som dominerar i den språkliga konstruktionen av prostitution och sexköp. Det finns också en övergripande feministisk skursor och nyliberal skursor som kommer fram i texterna. Studiens övergripande slutsats är att de som säljer sex borde konstrueras som *kvinnor* och de som köper sex som *män* i större utsträckning, för att synliggöra hur prostitution och sexköp hänger samman med den ojämställda maktordningen mellan män och kvinnor.

Nyckelord: *Prostitution, sexköp, kritisk diskursanalys, benämningspraktiker, marknadsskursor, feministisk skursor, nyliberal skursor, myndigheter, ideationella metafunktionen, transitivetsanalys*

Keywords: *Prostitution, sex purchase, critical discourse analysis, naming practices, market discourse, feminist discourse, neoliberal discourse, authorities, ideational metafunction, transitivity analysis*

Engelskspråkig titel: *The linguistic construction of prostitution and sex purchase. A critical discourse analysis of how those who sell and buy sex are linguistically constructed by Swedish authorities and RFSU.*

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	1
1.1 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	2
2. BAKGRUND	3
2.1 PROSTITUTION OCH SEXKÖP – EN FRÅGA OM VÅLD MOT KVINNOR ELLER INDIVIDENS FRIHET?	3
2.1.1 <i>Den feministiska diskursen</i>	3
2.1.2 <i>Den nyliberala diskursen</i>	4
3. TIDIGARE FORSKNING	5
4. TEORI	7
4.1 KRITISK DISKURSANALYS	7
4.2 SYSTEMISK-FUNKTIONELL GRAMMATIK	8
4.2.1 <i>Den ideationella metafunktionen</i>	8
5. MATERIAL OCH METOD	10
5.1 MATERIAL	10
5.1.1 <i>Sammanställning av studiens material</i>	10
5.1.2 <i>Regeringens handlingsprogram mot prostitution och sexköp</i>	11
5.1.3 <i>Socialstyrelsens utbildningsmaterial om sex mot ersättning</i>	12
5.1.4 <i>Jämställdhetsmyndighetens rapport om prostitution och människohandel</i>	12
5.1.5 <i>RFSU:s idéprogram</i>	13
5.2 METOD	13
5.2.1 <i>Analys av deltagare</i>	13
5.2.2 <i>Analys av processer</i>	14
6. RESULTAT	16
6.1 SPRÅKLIGA BENÄMNINGAR FÖR PROSTITUTION OCH SEXKÖP	16
6.2 MATERIALETS DELTAGARE	18
6.2.1 <i>De som säljer sex</i>	19
6.2.2 <i>De som köper sex</i>	20
6.2.3 <i>Konstruktionen av övriga deltagare</i>	21
6.2.4 <i>Sammanfattning av deltagare</i>	23
6.3 MATERIALETS PROCESSER	24
6.3.1 <i>De som säljer sex</i>	24
6.3.2 <i>De som köper sex</i>	28
6.3.3 <i>Övriga deltagares processer</i>	30
6.3.4 <i>Sammanfattning av processer</i>	33
7. DISKUSSION	34
7.1 SAMMANFATTNING AV DE SPRÅKLIGA BENÄMNINGARNA AV DE SOM SÄLJER OCH KÖPER SEX	34
7.2 PROSTITUTION OCH SEXKÖP KONSTRUERAS SOM ETT ABSTRAKT FENOMEN	34
7.3 MARKNADSDISKURSEN ÄR DEN DOMINERANDE DISKURSEN	35
7.4 DEN FEMINISTISKA OCH NYLIBERALA DISKURSEN	35
REFERENSER	39

1. Inledning

”Vi ska tala i affärsmässiga termer. Trots att den absoluta majoriteten av de prostituerade i världen är kvinnor och flickor och den absoluta majoriteten av köparna är män, ska vi inte tala om män och kvinnor, utan om säljare och kunder. I stället för prostitution ska vi säga kommersiellt sex och i stället för prostituerad säger man sexarbetare eller sexsäljare – ord som ger sken av att vara neutrala” (Ekis Ekman 2010, s. 12–13)

Citatet från författaren och journalisten Kajsa Ekis Ekman (2010) illustrerar den komplexa debatten och motsättningarna som finns om hur vi ska se på prostitution och sexköp och därigenom hur vi ska prata och skriva om fenomenet, som också reflekteras av den uppsjö av benämningar som finns. I Sverige är det till exempel vanligt att man idag använder begreppet *sex mot ersättning* eftersom det anses vara en omfattande term som inbegriper alla former av sex som sker i utbyte av t.ex. pengar eller något annat (Brå 2022, s. 24). Internationellt har *sexarbete* fått stort genomslag men begreppet har också fått mycket kritik eftersom det ansetts osynliggöra den sexuella exploateringen inom prostitution och sexköp (Raymond 2018, s. 4; Raymond 1998, s. 2). *Prostitution* är kanske den mest etablerade benämningen som funnits länge men som också blivit kritiserad där framför allt personbenämningen *prostituerad* blivit ifrågasatt, eftersom begreppet uppfattats stigmatiserande mot de som befinner sig i prostitution (Bernstein 2017, s. 228–231; Månsson 2018, s. 53). I den här studien har jag beslutat mig för att använda benämningen *prostitution och sexköp* eftersom jag tycker den ringar in fenomenet där orden kompletterar varandra; *prostitution* är den etablerade benämningen som syftar på fenomenet och industrin i stort medan *sexköp* syftar på mer tillfälliga situationer som innefattar sex mot ersättning.

Den här studien kommer ha den språkliga konstruktionen av prostitution och sexköp som utgångspunkt med syftet att undersöka dels vilka benämningar man använder när man beskriver fenomenet, dels hur man språkligt konstruerar de som säljer och köper sex. Studien utgår från den kritiska diskursanalysen vilket innebär att jag kommer granska språket aktörerna använder sig av när de beskriver prostitution och sexköp och de som säljer och köper sex, för att kunna urskilja vilka diskurser som finns i texterna som exempelvis kan reflektera underliggande ideologier och maktförhållanden. Hur språk kan reflektera t.ex. maktförhållanden exemplifieras också av ovan citat, där Ekis Ekman menar att användandet

av termer som *säljare* och *kunder* innebär ett neutraliserande av de faktiska förhållandena som finns inom prostitution och sexköp.

Jag kommer analysera beskrivande texter av prostitution och sexköp från myndigheter och organisationer eftersom jag anser att de har en normskapande funktion som kan påverka hur resten av samhället och andra aktörer konstruerar sin bild av fenomenet. För att analysera språket kommer studien använda sig av systemisk-funktionell grammatik som analysmetod som möjliggör att undersöka den grammatiska nivån i texterna för att kunna utröna hur konstruktionen av prostitution och sexköp tar sig i uttryck genom olika språkliga resurser.

1.1 Syfte och frågeställning

Denna studie har som syfte att genom en kritisk diskursanalys undersöka hur regeringen, Socialstyrelsen, Jämställdhetsmyndigheten, och RFSU språkligt konstruerar bilden av prostitution och sexköp. Anledningen till att dessa aktörer valts ut kan motiveras av att myndigheter, undantaget RFSU, har en samhällsbärande funktion i Sverige. Hur de konstruerar bilden av prostitution och sexköp genom språket de använder blir således intressant att undersöka eftersom det kan antas ha stort normskapande inflytande över hur resten av samhället skapar sin bild av prostitution och sexköp. Studien kommer utgå från följande frågeställningar:

- Vilka språkliga benämningar används av de olika aktörerna för att beskriva prostitution och sexköp?
- Hur konstrueras de som säljer sex språkligt?
- Hur konstrueras de som köper sex språkligt?

För att svara på den första frågeställningen kommer jag göra en kvantitativ sammanställning av de språkliga benämningarna av prostitution och sexköp som förekommer i materialet. För mina två andra frågeställningar kommer materialet analyseras utifrån den systemiska-funktionella grammatiken. En transitivitetsanalys kommer göras där texternas deltagare och processer kommer vara i fokus för analysen. Genom att analysera vilka deltagare och processer som förekommer och hur de konstrueras kan uppsatsen synliggöra vilken bild av prostitution och sexköp som aktörerna språkligt konstruerar.

2. Bakgrund

Debatten kring prostitution och sexköp är som nämnt i inledningen komplex och kännetecknas också av en polarisering. I detta avsnitt kommer jag redogöra för de två huvudsakliga diskurserna, den feministiska diskursen och den nyliberala diskursen, som finns kring fenomenet och som anses relevanta att belysa eftersom det möjliggör att se studiens resultat i en större kontext. Studien utgår också från ansatsen att språk reflekterar olika synsätt, ideologier och praktiker och därför är det motiverat att ge en bakgrund till vilka huvudsakliga diskurser och strömningar som finns idag rörande prostitution och sexköp.

2.1 Prostitution och sexköp – en fråga om våld mot kvinnor eller individens frihet?

Redogörelsen för den feministiska diskursen och den nyliberala diskursen är i huvudsak baserade på Månsson (2018) och Westerstrand (2012). Månsson (2018, s. 309–322) gör en indelning mellan det *funktionalistiska*, *feministiska* och *nyliberala* perspektivet kring prostitution medan Westerstrand (2012, s. 104–111) gör en uppdelning mellan den *abolitionistiska* och den *normaliseringsförespråkande* hållningen.

2.1.1 Den feministiska diskursen

Den feministiska diskursen benämns av Månsson (2018, s. 312–315) som det *feministiska* perspektivet och av Westerstrand (2012, s. 104–106) som den *abolitionistiska* hållningen. Diskursen växte fram i Sverige i slutet av 70-talet när den svenska regeringen 1977 genomförde en omfattande utredning om prostitutionen i Sverige. I utredningen riktade man för första gången uppmärksamheten mot köparna där man bland annat kom fram till att prostitution och sexköp framför allt var en fråga om mäns överordnade maktposition i samhället, där kvinnor ska vara tillgängliga för deras sexuella behov (Månsson 2018, s. 40–43). Diskursen är allmänt accepterad idag (Månsson 2018, s. 42), och handlar om att man ser prostitution och sexköp i ljuset av den ojämställda maktordningen mellan könen, där man menar att det finns en patriarkal samhällsordning där kvinnor underordnas och utnyttjas på grund av sitt kön, vilket får konsekvensen att män ses som subjekt och där kvinnor betraktas som objekt och deras kroppar som något som går att utnyttja. Den feministiska diskursen anlägger därför en negativ hållning gentemot fenomenet där man vill motarbeta och minska omfattningen där målet är att utrota prostitution och sexköp helt (Månsson 2018, s. 312–315).

Man utgår också från den radikalfeministiska teoribildningen och betraktar prostitution och sexköp som en form av våld mot kvinnor (Westerstrand 2012, s. 104–106). Man ser också på prostitution ur ett samhälleligt perspektiv där det är hur fenomenet sker på en övergripande och strukturell nivå som är intressant, där själva institutionen prostitution är det centrala (Westerstrand 2012, s. 106–107).

Inom den feministiska diskursen ser man också prostitution och sexköp som tätt sammanlänkat med fattigdom och kvinnors brist på handlingsutrymme, prostitution och sexköp blir den sista utvägen när det inte finns några andra alternativ till försörjning. Det finns inget samtycke mellan parterna i ett sexköp utan kvinnor tvingar sig själva på grund av den ekonomiska ersättningen de får, det kan därför med andra ord liknas vid betalda sexuella övergrepp och våldtäkt (MacKinnon 2011, s. 274). Den feministiska diskursen belyser också hur man som prostituerad utsätts för en mängd risker på grund av sin sårbara position. Dessa risker kan bland annat innebära att bli utsatt för fysiska övergrepp, löpa större risk för depression och posttraumatisk stress, och större risk för att begå självmord (Farley 2018, s. 98).

2.1.2 Den nyliberala diskursen

Den andra diskursen inom prostitution och sexköp kan ses som en kritik mot den feministiska diskursen och definieras enligt Månsson (2018, s. 315–318) som det *nyliberala* perspektivet och av Westerstrand som det *normaliseringsförespråkande* (2012, s. 107–111). Den nyliberala diskursen började också växa fram på 70-talet parallellt med den feministiska, och existerar än idag (Hulusjö 2013, s. 108–111). Enligt Månsson handlar detta perspektiv om att man vill tillåta prostitution och sexköp eftersom man ser fenomenet som "[...]en frivillig överenskommelse mellan två fria individer" (Månsson 2018, s. 316). Nyliberaler är till exempel kritiska mot den svenska sexköpslagen, som kriminaliserar de som köper sex, eftersom man menar att lagen är ett uttryck för statlig kontroll över individens frihet. Många inom denna diskurs tycker i stället att lagen borde avskaffas och i stället borde fokus från samhällets sida vara att garantera människor som säljer sex hälsa och säkerhet (Månsson 2018, s. 315–316). Westerstrand (2012, s. 108) redogör för den *liberalfeministiska* hållningen som innebär att människor har fria val och ska följaktligen aldrig varken förhindras att sälja eller köpa sex. Kvinnor ska få bestämma över sina egna kroppar och således prostituera sig om de vill. Hon menar också att det inom den nyliberala diskursen finns ett

sexarbetarperspektiv vars centrala utgångspunkt är att det finns olika normer och uppfattningar om vad som är önskvärda sexuella praktiker. Prostitution och sexköp ses som ett hot mot dessa traditionella praktiker vilket medför att kvinnor i prostitution stigmatiseras. Därför borde man förespråka en normalisering av fenomenet och en upphöjning av människor i prostitution (Westerstrand 2012, s. 108–110). Slutligen hänvisar Westerstrand till det *sexradikala* perspektivet där man ser på prostitution som något positivt som borde välkomnas eftersom man anser att sexualiteten är förtryckt (Westerstrand 2012, s. 110–111).

Många forskare menar också att den ekonomiska nyliberalismen har resulterat i en växande sexindustri där man ser på sexualitet och intimitet, innefattat prostitution, utifrån en marknadsekonomisk logik (Brents & Sanders 2010). Forskare menar t.ex. att det kapitalistiska systemet som bygger på en fri marknad och ekonomiska intressen är en av anledningarna till att prostitution är en blomstrande global industri över hela världen, där uppfattningen att en individ kan ses som en vara är normaliserad (Senent Julian 2019).

Avslutningsvis kommer studiens resultat analyseras utifrån dessa två diskurser där jag kommer undersöka om materialets språkliga konstruktioner uppvisar tendenser som kan relateras antingen till den feministiska eller den nyliberala diskursen.

3. Tidigare forskning

I detta avsnitt kommer tidigare forskning behandlas som är relevant för studien. Inledningsvis redogörs en artikel som har systemisk-funktionell grammatik som utgångspunkt i sin analys och därefter kommer forskning som gjorts kring språkliga diskurser om prostitution och sexköp presenteras.

I en artikel av Sellgren (2019) har författaren gjort en ideationell analys av två läromedelstexter i geografi från grundskolan, som handlar om oljeutsläpp och hot mot regnskogen. I sin analys kartlägger författaren bland annat hur de materiella processerna dominerar men att dessa processer inte har mänskliga aktörer som deltagare utan framför allt icke-mänskliga som *tankfartyg* och *oljan* som står som ansvariga för processerna. Genom Sellgrens kartläggning av processer och deltagare kan hon därför komma fram till att texten konstruerar en abstrakt bild av miljöförstöringar, och som något som primärt inte är förlopp

som beror på mänsklig påverkan. Mot bakgrund av Sellgrens artikel kommer studien undersöka om materialet på liknande sätt framställer prostitution och sexköp som något som är knutet till icke-mänskliga deltagare eller mänskliga deltagare, och om det således konstrueras en bild av prostitution och sexköp som ett abstrakt fenomen eller som något som beror på mänsklig påverkan.

Niemi (2010) har i en kritisk diskursanalys jämfört Sveriges och Finlands lagstiftning om prostitution. Författaren kommer fram till att det används ett kommersiellt språk i både den svenska och finska lagstiftningen där termer som *sexuella tjänster*, *sälja*, och *köpa* används frekvent. Niemi hävdar att ett sådant kommersiellt språk neutraliserar prostitution och sexköp vilket får konsekvensen att den sexuella exploateringen som prostitution ofta innebär osynliggörs. Genom det kommersiella språket ser man de som köper sex som *köpare* i en marknad, i stället för människor som utnyttjar och utsätter människor för exploatering. Mot bakgrund av denna artikel kommer benämningarna och språket som används i materialet jämföras med det kommersiella språket som Niemi redogör för, för att kunna undersöka om det går att utläsa en marknadssdiskurs även i studiens material.

Hearn och McKie (2010) riktar kritik mot en rådande politisk diskurs som finns kring våld i nära relationer. De menar att man inom politiken kring könsbaserat våld inte lägger tillräckligt mycket fokus på mannens roll utan i stället är det kvinnans position som till exempel offer och överlevare som får uppmärksamhet. Detta tar till exempel sig i uttryck av en språklig diskurs där man har ett könsneutralt språk som innebär att man ofta inte könsbestämmer männen. Deras slutsats är att man inom politisk styrning måste adressera de samhälleliga förhållandena som upprätthåller mäns våld mot kvinnor. Det måste finnas en tydligare genusdiskurs som utgår från den grundläggande ojämställda maktordningen mellan kvinnor och män. De menar att det bland annat borde innebära att man vid utformningen av till exempel policydokument könsbestämmer män i större utsträckning och problematiserar hur våld i nära relationer kan förändras med utgångspunkt i en analys av mäns beteenden och praxis. Den här artikeln kommer användas i denna studie för att kunna analysera om det i materialet finns liknande tendenser där man har ett könsneutralt språk och till exempel inte pratar om *män* som köper sex utan endast om *personer* som köper sex.

För att sammanfatta detta avsnitt kommer studien utgå från forskning som dels belyser hur sociala fenomen kan konstrueras som antingen mänskliga eller icke-mänskliga, dels från forskning som menar att språket kring prostitution och sexköp kännetecknas av en marknadssdiskurs och att prostitution och sexköp vanligtvis inte framställs som ett könat fenomen i den politiska diskursen, eftersom man använder ett könsneutralt språk som osynliggör mäns roll i prostitution och sexköp.

4. Teori

I detta avsnitt kommer jag redogöra för studiens teoretiska utgångspunkter. Inledningsvis kommer den kritiska diskursanalysen presenteras översiktligt och hur teorin appliceras på studien. Sedan kommer en introduktion till den systemiska-funktionella grammatiken med en djupare redogörelse för den ideationella metafunktionen som också är en av studiens teoretiska utgångspunkter.

4.1 Kritisk diskursanalys

Studiens övergripande teoretiska utgångspunkt är den kritiska diskursanalysen som är en språkorienterad diskursanalys som används för att undersöka hur språk konstruerar olika diskurser, där man främst är intresserad av att undersöka hur olika diskurser uttrycker maktrelationer som blir uppenbara genom textanalyser (Hornscheidt & Landqvist 89–90). Studien kommer utgå från Faircloughs definition av diskurs: ”language as social practise determined by social structures” (Fairclough 2015, s. 8), enligt Fairclough ser man alltså språk som en social praktik formad av sociala strukturer (Fairclough 2015, s. 7–8). Men studien utgår också från att diskurser beskriver ”ett specifikt sätt att tala om och förstå världen (eller ett utsnitt av världen)” som är definitionen av diskurs av Winther Jorgensen och Phillips (2015, s. 7).

Det *kritiska* perspektivet inom fältet innebär att man är kritisk mot hur diskursiva praktiker tar sig i uttryck och formar vår sociala verklighet. Man menar t.ex. att man genom att synliggöra texters diskurser kan blottlägga maktrelationer, ideologier, och andra underliggande intressen som kommer till uttryck i texter (Winther Jorgensen & Phillips 2000, s. 69–70). Den kritiska delen av kritisk diskursanalys handlar också om att man med hjälp av att undersöka de

diskursiva praktikerna vill bidra till en social förändring som innebär mindre ojämlika maktrelationer (Winther Jorgensen & Phillips 2000, s. 69-70).

I den här studien innebär den kritiska diskursanalysen att teorin t.ex. kan användas för att undersöka om de som säljer sex konstrueras på ett visst sätt genom vissa slags benämningar jämfört med de som köper sex som innebär att deltagarna framställs på ett ojämlikt sätt. Genom att analysera hur de som säljer och köper sex utifrån den kritiska diskursanalysen kan studien därför bidra till en djupare förståelse för hur man språkligt kan konstruera de som säljer och köper sex på ett sätt som inte reproducerar t.ex. stereotypiska eller diskriminerande maktrelationer.

4.2 Systemisk-funktionell grammatik

Den systemiska-funktionella grammatiken, förkortat SFG, handlar om hur grammatik uttrycker och skapar betydelse (Holmberg, Karlsson & Nord 2019, s. 7). Det innebär att man inom den kritiska diskursanalysen kan använda SFG för att studera språket genom att undersöka vilka grammatiska val man gör i en text och därigenom vad för slags betydelse en text skapar (Holmberg, Karlsson & Nord 2019, s. 11). Inom SFG utgår man från att språket skapar betydelse utifrån tre metafunktioner, den *ideationella*, *interpersonella* och *textuella* (Holmberg, Karlsson & Nord 2019, s. 10). Den interpersonella metafunktionen beskriver hur texter skapar relationer mellan människor, det kan t.ex. handla om hur en text kommunicerar till sin läsare på ett visst sätt genom språkliga resurser (Holmberg 2019, s. 97–113). Den textuella metafunktionen beskriver hur texter kan analyseras utifrån vilken övergripande kommunikativa roll de får genom de olika metafunktionerna (Nord 2019, s. 155–160). Den ideationella metafunktionen är teorin som används i denna studie och kommer presenteras i följande del.

4.2.1 Den ideationella metafunktionen

Den ideationella metafunktionen handlar om hur man använder språket för att beskriva världen och sina erfarenheter. Inom den ideationella metafunktionen undersöker man hur man gör detta genom de *processer*, *deltagare*, och *omständigheter* som finns i en text. *Processer* uttrycker t.ex. att något sker eller är, och realiseras oftast genom verbet i en sats. *Deltagare* syftar på de som berörs av processen, i det här fallet är med om något eller är något. *Omständigheter* är övrig information som kan kopplas till processerna och deltagarna

(Holmberg & Karlsson 2019, s. 73–74). Dessa analyskategorier kommer analyseras med utgångspunkt i *transitivitetssystemet* som handlar om hur processer och deltagare är kopplade till varandra där en process binder ihop olika slags deltagare och överför olika slags betydelser mellan deltagarna. Inom transitivitetssystemet utgår man från fyra huvudprocesser: *materiella*, *relationella*, *mentala* och *verbala* (Karlsson 2019, s. 22–23). Varje process kopplas sedan till en *förstadeltagare* och en *andradeltagare* som är olika beroende på vilken process det handlar om. Inom den ideationella metafunktionen utgår man också från att förstadeltagaren är mer central i processer än andradeltagaren, eftersom processen oftast är närmare knuten till förstadeltagaren. Genom att studera förstadeltagaren kan man därför undersöka vad eller vem en text konstruerar som central (Karlsson 2019, s. 26–27).

Materiella processer är processer som sker i den fysiska världen, t.ex. att något sker eller att någon gör något. I denna studie förekommer t.ex. de materiella processerna *sälja* och *köpa*. Förstadeltagaren kallas *aktör* och andradeltagaren *mål*, *utsträckning* eller *mottagare*. Aktören är den som processen utgår ifrån medan mål är deltagaren som berörs eller påverkas av processen, utsträckning är en deltagare som kompletterar processen, och mottagare är en deltagare som drar nytta av en process (Holmberg & Karlsson 2019, s. 80–83). *Relationella* processer uttrycker hur någonting är eller förhåller sig och dessa processer sker vanligtvis utan någon fysisk förändring eller energi. De relationella processerna kan kategoriseras som attributiva, identifierande och existentiella. De attributiva processerna beskriver ett tings egenskaper och har förstadeltagaren *bärare* och andradeltagaren *attribut*. Exempel på en vanlig attributiv sats är *har*, som förekommer flera gånger bland studiens relationella processer. De identifierande processerna handlar om att ett ting får ett värde eller en identitet tillskrivet sig, och har förstadeltagaren *utpekad* och andradeltagaren *värde*. I studien är t.ex. *är* en process som ofta realiserar de identifierande processerna. Den existerande processen har däremot bara en deltagare som är den *existerande* (Holmberg & Karlsson 2019, s. 89) och i studien realiseras den t.ex. med verbet *finns*. *Mentala* processer är processer som sker på ett symboliskt plan i den mentala världen, t.ex. att en person känner eller tänker något. Förstadeltagaren är *upplevare* och andradeltagaren *fenomen* (Holmberg & Karlsson 2019, s. 85). *Verbala* processer handlar om processer som uttrycker verbala och kommunikativa skeenden, t.ex. att någon säger något antingen fysiskt eller på ett symboliskt sätt. I studien förekommer t.ex. den verbala processen *anser*. Förstadeltagaren är *talare* och andradeltagaren kan antingen vara *lyssnare*, *utsaga*, eller *talmål*.

Texter skapar således olika slags betydelser med hjälp av olika processer och deltagare. Materiella processer gör t.ex. att en text ofta upplevs som konkret och dynamisk, eftersom processerna uttrycker fysiska förändringar (Karlsson 2019, s. 25–27), som att någon *säljer sex* eller *köper sex*, som är vanliga materiella processer i studien. På ett nästan motsatt vis skapar relationella processer texter som har en högre abstraktionsgrad och kan upplevas som statiska eftersom de handlar om att beskriva hur abstrakta fenomen och ting är konstruerade. Akademiska texter och faktatexter är t.ex. två exempel på texttyper där relationella processer är vanliga (Holmberg & Karlsson 2019, s. 90–94).

5. Material och metod

5.1 Material

Studiens material består av texter skrivna av regeringen, Socialstyrelsen, Jämställdhetsmyndigheten, och RFSU. Under urvalsprocessen har jag utgått från två kriterier i valet av material. Det första kriteriet var att avsändaren skulle vara en *svensk myndighet* eftersom syftet med studien är att undersöka hur bilden av prostitution och sexköp konstrueras språkligt av aktörer med en samhällsbärande funktion, eftersom de anses ha stort inflytande över hur samhället formar sin bild av prostitution och sexköp. RFSU är däremot inte en myndighet men jag gjorde en bedömning att organisationen ändå ansågs som en relevant aktör på grund av sin ställning som riksförbund för sexuell upplysning i Sverige. Det andra kriteriet gällde själva texten som hade som krav att *beskriva prostitution och sexköp*, eftersom studien har som syfte att undersöka hur detta fenomen språkligt konstrueras. Sökningar via Google gjordes och tre svenska myndigheter och en organisation hittades som hade beskrivande texter om prostitution och sexköp. Rubrikerna för texterna har inkluderats i analysen av benämningar men inte i resterande textanalys. Materialet har inte innehållit några bilder, därför har det inte varit aktuellt med en multimodal analys. I följande del kommer en sammanställning av materialet presenteras i en tabell, sedan följer separata beskrivningar av varje aktör och text.

5.1.1 Sammanställning av studiens material

I nedan tabell presenteras en sammanställning av studiens material.

Tabell 1: Studiens material

Avsändare	Källa	Text (rubrik)	Antal ord	Publicering
Regeringen	Handlingsplan mot prostitution och människohandel, Socialdepartementet	”Prostitution och människohandel för sexuella ändamål”	387	2018-02-08
Socialstyrelsen	Sex mot ersättning, utbildningsmaterial om stöd och hjälp till vuxna	”En heterogen grupp” och ”Vilka är de?”	291	2015-12
JÄMY	Prostitution och människohandel, rapport 2021:3	”Vilka köper sexuella tjänster i Sverige?” och ”Vilka säljer sexuella tjänster i Sverige?”	537	2021-01
RFSU	Idéprogram 2015	”Sex mot ersättning”	511	2016

5.1.2 Regeringens handlingsprogram mot prostitution och sexköp

Regeringen har ansvar att genomdriva Sveriges politik och som tillsammans med riksdagen utformar Sveriges lagar (Regeringen 2021). Texten som kommer analyseras härifrån är ett utdrag från regeringens *Handlingsplan mot prostitution och människohandel* (Socialdepartementet 2018). Handlingsplanen redogör för olika åtgärder för att stoppa prostitution och sexköp i Sverige och texten ingår i avsnittet *Problembeskrivning och människohandel* och har rubriken *Prostitution och människohandel för sexuella ändamål* (Socialdepartementet 2018, s. 8). Syftet med handlingsplanen är att “[...]förebygga och motverka prostitution och människohandel för alla ändamål samt att bidra till ett bättre skydd och stöd för personer som är utsatta för människohandel” (Socialdepartementet 2018, s. 4), och är en del av regeringens nationella strategi att bekämpa mäns våld mot kvinnor (ibid, s. 4). Texten är det senaste publicerade från regeringen som beskriver prostitution och sexköp som kunde hittas och är därför anledningen till att den valdes ut som material.

5.1.3 Socialstyrelsens utbildningsmaterial om sex mot ersättning

Socialstyrelsen är en svensk myndighet för vård och omsorg som arbetar på uppdrag av riksdagen och regeringen och har bland annat ansvar att utveckla sjukvården och ta fram föreskrifter och kunskapsstöd (Socialstyrelsen). Texten som kommer utgöra material är hämtad från Socialstyrelsens utbildningspaket om sex mot ersättning (Socialstyrelsen 2015). Utbildningspaketet har som syfte att utbilda yrkesverksamma kring hur man ska ge stöd och hjälp när man arbetar med människor som säljer eller köper sex. Utbildningspaketet består av en webbutbildning och ett skriftligt utbildningsmaterial och texten är hämtad från utbildningsmaterialet som riktar sig till vuxna som har erfarenhet av att sälja eller köpa sex. Materialet är en sammanslagning av två texter hämtade från två olika avsnitt som har rubrikerna *Vem möter vi?* (Socialstyrelsen 2015, s. 12) och *De som köper sex* (Socialstyrelsen 2015, s. 45). Det första avsnittet handlar om de som säljer sex och texten som är hämtad härifrån har underrubriken *En heterogen grupp* (Socialstyrelsen 2015, s. 12–13), och handlar om de som säljer sex. Det andra avsnittet handlar om de som köper sex och texten som är hämtad härifrån har underrubriken *Vilka är de?* (Socialstyrelsen 2015, s. 12–13). I denna text ingår även ett längre citat från en socialsekreterare som inte har ingått i materialet eftersom det inte ansågs relevant. Anledningen till att dessa texter valdes ut från utbildningsmaterialet är för att det var dessa som beskrev de som säljer och köper sex, och studiens syfte är att undersöka texter som beskriver dessa grupper.

5.1.4 Jämställdhetsmyndighetens rapport om prostitution och människohandel

Jämställdhetsmyndigheten, förkortat JÄMY, är en svensk myndighet som arbetar för att genomdriva Sveriges jämställdhetspolitik (Jämställdhetsmyndigheten). Texten som kommer analyseras från denna aktör är hämtad från deras rapport *Prostitution och människohandel* (2021). Rapporten är en redovisning av JÄMY:s genomförande av ett regeringsuppdrag som hade som syfte att stärka arbetet kring människor i prostitution och kartlägga omfattningen av fenomenet (JÄMY 2021, s. 9). Texten är en sammanslagning av två texter som båda ingår i resultatavsnittet, där ena texten har rubriken *Vilka köper sexuella tjänster idag?* (Jämställdhetsmyndigheten 2021, s. 16) och den andra har rubriken *Vilka säljer sexuella tjänster idag?* (Jämställdhetsmyndigheten 2021, s. 16–17). Rapporten är det senaste publicerade av myndigheten kring prostitution och sexköp och eftersom JÄMY är en myndighet sågs rapporten som en relevant källa för material.

5.1.5 RFSU:s idéprogram

Riksförbundet för sexuell upplysning, förkortat RFSU, arbetar med sexualpolitiska frågor som att främja aborträtten och sexualundervisning i skolan (RFSU). Texten som kommer analyseras härifrån är ett utdrag hämtad från deras senaste idéprogram som redogör för RFSU:s grundsyn och sexualpolitiska principer och ställningstaganden (RFSU 2015). Texten ingår i avsnittet *Sex och transaktioner* och har rubriken *Sex mot ersättning* (RFSU 2015, s. 18–19). En del av denna text handlar om RFSU:s kritik mot den svenska sexköpslagen och kommer inte inkluderas i materialet på grund av att studiens syfte enbart är inriktat på att undersöka texter som beskriver fenomenet och inte texter som handlar om lagstiftningen gällande prostitution och sexköp. Anledningen till att RFSU valdes ut som källa för material är på grund av att RFSU:s position som riksförbund för sexualpolitiska frågor gör att de kan antas ha en stark ställning inom sexualpolitiska frågor som prostitution och sexköp, och därför antas ha inflytande över hur andra aktörer konstruerar sin bild av fenomenet. De sågs därför som relevanta och deras idéprogram sågs som den viktigaste källan för inhämtande av material.

5.2 Metod

I detta avsnitt kommer jag redogöra för min metod för att besvara mina forskningsfrågor. Det övergripande syftet med min studie är att undersöka hur bilden av prostitution och sexköp konstrueras språkligt genom att undersöka vilka deltagare och processer som finns i materialet och därigenom hur de som säljer och köper sex konstrueras språkligt.

5.2.1 Analys av deltagare

Det första steget i min metod och transitivityanalys är att analysera vilka deltagare som förekommer i materialet. En sådan analys är intressant eftersom den kan kartlägga om prostitution och sexköp konstrueras som något som involverar mänskliga deltagare eller mer som ett abstrakt fenomen med icke-mänskliga deltagare i fokus. Deltagarna som är knutna till processerna kommer tas ut, och fokus kommer ligga på förstadedeltagaren eftersom förstadedeltagaren anses mer central i processen än andra (Karlsson 2019, s. 27).

Nästa steg i analysen är att kategorisera alla förstadedeltagare som mänskliga eller icke-mänskliga. En mänsklig deltagare är t.ex. *kvinnor* eller *individ*, medan en icke-mänsklig är t.ex. *kartläggningen* eller *straffskalan*. I vissa fall har det inte varit uppenbart om deltagaren ska kategoriseras som mänsklig eller icke-mänsklig och då har kontexten blivit viktig att analysera för att kunna avgöra kategori. Detta kan exemplifieras med analysen av förstadedeltagarna *riskgrupp* och *verksamheter och myndigheter*. *Riskgrupp* syftar utifrån kontexten på människor som befinner sig i riskgrupp och har därför tolkats som en mänsklig deltagare. *Verksamheter och myndigheter* har också tolkats som en mänsklig deltagare eftersom man syftar på människor inom verksamheterna och myndigheterna som utför processen som förstadedeltagaren är knuten till, som i detta exempel är *möter*. Det är människor som i det här fallet möter personer som köpt sex, och därför kategoriseras *verksamheter och myndigheter* som en mänsklig deltagare.

I analysen av förstadedeltagare kommer de mänskliga deltagarna analyseras ingående. Analysen kommer redogöra för hur *ofta* de som säljer och köper sex konstrueras som förstadedeltagare, och även *hur* de konstrueras, t.ex. som *män, personer, dem*. Även icke-mänskliga deltagare kommer analyseras och kategoriseras efter sin funktion. Syftet med deltagaranalysen är att ta fasta på vilka deltagare som lyfts fram som centrala i den språkliga konstruktionen av prostitution och sexköp och hur de konstrueras. Andradeltagare kommer också analyseras när det är relevant men fokus ligger på förstadedeltagaren. Även omständigheter kommer tas upp om de bidrar med relevant information om hur de som säljer och köper sex konstrueras.

5.2.2 Analys av processer

I processanalysen kommer alla processer som finns tas ut och kategoriseras efter vilken processtyp den realiserar: *relationell, materiell, mental* eller *verbal*. Genom en sådan analys kan det fastställas hur prostitution och sexköp konstrueras, t.ex. på ett abstrakt och statistiskt sätt genom de relationella processerna eller på ett mer konkret och dynamiskt sätt genom de materiella processerna (Karlsson 2019, s. 24). För att analysera processerna kommer alla verb, som är den ordklass som realiserar processer, analyseras. I processanalysen kommer exempel på sats från materialet redovisas, och även i denna del, där verben som utgör processerna kommer understrykas i exemplen. Ibland kommer [...] användas vilket betyder att det förekommer en sats innan eller efter satsen som finns i exemplet. Tecknet används också för att markera när en deltagare konstrueras i en lång sats som inte behövs skrivas ut fullständigt.

Inom ideationell analys är det vanligtvis ett verb som realiserar processkärnan, som i nedan exempel:

(1) Exempel:

En sämre ekonomisk situation kan innebära mer begränsade valmöjligheter [...]

Här realiseras processen av verbgruppen *kan innebära* men det är verbet *innebära* som realiserar processkärnan eftersom det är detta verb som bestämmer vilken typ av deltagare det rör sig om. Hjälperbet *kan* analyseras därför inte. Att alla processer kommer analyseras betyder att jag inte gör någon skillnad mellan processer som ingår i fria, bundna, eller inbäddade satser. Inte heller om processen endast ingår i en infinit fras. Inom ideationell analys brukar man vanligtvis inte analysera processer som ingår i inbäddade satser eftersom sådana satser inom SFG inte uttrycker någon självständig process, utan fungerar antingen som en deltagare eller som en del av en deltagare (Holmberg & Karlsson 2019, s. 120). Men eftersom syftet med denna studie är att undersöka hur de som säljer och köper sex konstrueras är det motiverat att analysera processerna även i de inbäddade satserna, som i nedan exempel:

(2) Exempel:

De som erbjuder sex mot ersättning har olika bevekelsegrunder för att göra det och en varierande grad av frihet och förhandlingsutrymme i situationen.

Exemplet ovan visar processer som ingår i fria, bundna och inbäddade satser. Processen *har* ingår i en fri sats, processen *göra* i en bunden sats och processen *erbjuder* i en inbäddad sats. Alla dessa processer kommer tas ut för analys. Den inbäddade satsen är *de som erbjuder* som är en nominalfras där processen är en del av deltagaren. Processen *erbjuder* kommer således tas ut och analyseras eftersom processen bidrar till hur förstadedeltagaren *de* som syftar på de som säljer sex konstrueras. Om det i stället hade stått t.ex. *de som säljer sex* eller *de som måste sälja sex* hade de som säljer sex konstruerats på ett annat sätt, och därför blir det irrelevant att processen ingår i en inbäddad sats och bara är en del av en deltagare, eftersom den ändå är viktig i hur de som säljer och köper sex konstrueras.

Sammanfattningsvis är studiens metod en transitivitetanalys som tar fasta på materialets processer och deltagare, för att kunna undersöka hur materialet konstruerar prostitution och

sexköp. Förstadeltagaren kommer vara i fokus i deltagaranalysen, och i processanalysen kommer alla processer i både fria, bundna och inbäddade satser tas ut för analys.

6. Resultat

I detta avsnitt kommer studiens resultat redogöras. I följande del kommer resultatet för den första frågeställningen *Vilka språkliga benämningar används av de olika aktörerna för att beskriva prostitution och sexköp?* redovisas, sedan kommer de två andra frågeställningarna *Hur konstrueras de som säljer sex språkligt?* och *Hur konstrueras de som köper sex språkligt?* besvaras. Deltagaranalysen kommer presenteras först, sedan kommer en analys av vilka processer de förekommer i. Efter både deltagar- och processanalysen sammanfattas resultatet.

6.1 Språkliga benämningar för prostitution och sexköp

Den första frågeställningen kommer besvaras genom en kvantitativ sammanställning av alla språkliga benämningar av prostitution och sexköp som förekommer i materialet, där analysen också tar fasta på frekvensen av varje benämning. Anledningen till att benämningspraktikerna hos aktörerna undersöks är för att jag bedömer de språkliga benämningarna som en viktig del i hur aktörerna konstruerar fenomenet prostitution och sexköp. I följande tabell redovisas de språkliga benämningarna:

Tabell 2: Språkliga benämningar för prostitution och sexköp i materialet

Benämning	Regeringen	Socialstyrelsen	JÄMY	RFSU	Totalt
<i>Sex mot ersättning</i>		5	2	9	=16
<i>Prostitution</i>	10		2		=12
<i>Sexuella tjänster</i>	2	1	6	2	=11
<i>Sexköp</i>	1		1		=2
<i>Mot ersättning skaffa sig en sexuell förbindelse</i>	2				=2

<i>Sex och transaktioner</i>				1	=1
<i>Sexhandel</i>		1			=1

För det första visar tabellen hur benämningspraktikerna skiljer sig åt mellan aktörerna. För det andra visar tabellen hur *sex mot ersättning* är den mest förekommande benämningen i det totala materialet. Vidare är *prostitution* den mest frekventa benämningen hos regeringen men Socialstyrelsen och RFSU använder främst *sex mot ersättning* och JÄMY *sexuella tjänster*. Faktum är att *prostitution* aldrig används av Socialstyrelsen och RFSU, och endast två gånger av JÄMY. Resultatet visar också att *sexuella tjänster* är den enda benämningen som förekommer hos alla aktörer. Regeringen använder också vid två tillfällen benämningen *mot ersättning skaffa sig en sexuell förbindelse* och Socialstyrelsen använder vid ett tillfälle *sexhandel*. RFSU har också rubriken *sex och transaktioner* som överordnad rubrik till *sex mot ersättning* som är rubriken för texten som utgör materialet.

Resultatet visar således att det inte verkar finnas en samstämmig bild kring vilken benämning man ska använda för prostitution och sexköp, vilket reflekterar den motstridiga debatten som finns kring fenomenet och som redogjordes för i inledningen. Vidare tolkar jag även att benämningarna *sex mot ersättning*, *sexköp* och *sexuella tjänster* kan kopplas till marknadskursen och ett kommersiellt språk som Niemi (2010) redogör för, där hon menar att ett kommersiellt språk är t.ex. benämningar som *sexuella tjänster*. Dessa benämningar tolkas också som att de kan relateras till den nyliberala diskursen som beskrivs i studiens bakgrund av Månsson (2018) och Westerstrand (2012), eftersom benämningarna enligt min tolkning konstruerar en bild av fenomenet där prostitution och sexköp ses som en affärssuppgörelse där man utbyter *tjänster* mot *ersättning*, vilket kan ses som en konsekvens av den nyliberala diskursen där prostitution och sexköp är influerade av ett marknadstänkande. Eftersom *sex mot ersättning* och *sexuella tjänster* används frekvent av både Socialstyrelsen, JÄMY, och RFSU kan de därför relateras till den nyliberala diskursen. RFSU:s användande av ordet *transaktion* är också ett utmärkande exempel på hur ekonomiska termer används för att beskriva prostitution och sexköp, eftersom ordet syftar på ett ekonomiskt avtal där pengar förflyttas och används ofta i sammanhang som *affärstransaktion* och *lånetransaktion* (NE).

Utöver detta tolkar jag även *prostitution* som en benämning som kan kopplas mer till en feministisk diskurs eftersom benämningen kan antas användas för att syfta på den övergripande industrin och den strukturella nivån av prostitution och sexköp, vilket som nämnt i bakgrunden är typiskt inom den feministiska diskursen, enligt Westerstrand (2012, s. 106–107). Därför tolkas regeringen som aktören som urskiljer sig genom att i högre grad ansluta sig till ett feministiskt perspektiv kring prostitution och sexköp på grund av den frekventa användningen av benämningen.

6.2 Materialets deltagare

I denna del av resultatet kommer jag analysera materialets deltagare med fokus på de som säljer och köper sex, men även de andra deltagarna kommer analyseras eftersom de också ses som relevanta i konstruktionen av prostitution och sexköp. Förstadeltagarna och andradeltagarna kommer analyseras, men fokus kommer vara på förstadeltagarna eftersom de anses mer centrala i processerna eftersom de kännetecknas av att vara närmast knutna till processerna (Karlsson 2019, s. 26–27), t.ex. den som gör något medan andradeltagarna är de som t.ex. påverkas eller berörs av processen.

Materialets förstadeltagare kommer till att börja med redovisas i en tabell som utgår från en kategorisering. Kategorierna *sexsäljarna* och *sexköparna* syftar på alla sammanlagda gånger de som säljer och köper sex förekommer i materialet som olika förstadeltagare. De två resterande kategorierna syftar på alla de övriga mänskliga och de icke-mänskliga deltagarna som förekommer. Se följande tabell:

Tabell 3: Mänskliga och icke-mänskliga förstadeltagare i materialet

Förstadeltagare	Regeringen	Socialstyrelsen	JÄMY	RFSU	Totalt
<i>Icke-mänskliga (opersonliga)</i>	19 (5)	14 (1)	8 (2)	16 (3)	=57
<i>Sexsäljarna</i>	16	6	13	17	=52
<i>Sexköparna</i>		25	10	2	=37

Övriga mänskliga	1	8	5	3	=17
---------------------	---	---	---	---	-----

Ovan tabell visar hur de icke-mänskliga deltagarna är de mest frekventa förstadeltagarna och förekommer 57 gånger i materialet. De som säljer sex uppträder 52 gånger som förstadeltagare och de som köper sex 37 gånger. Det finns även 17 övriga mänskliga deltagare och ett fåtal opersonliga deltagare, som är förstadeltagare som konstrueras som t.ex. *det* eller *detta*. De som säljer sex förekommer som förstadeltagare hos alla aktörer, men cirka dubbelt så många gånger hos regeringen och RFSU än hos Socialstyrelsen och JÄMY. De som köper sex förekommer som förstadeltagare i alla texter förutom i texten från regeringen. I materialet från RFSU finns de dock bara med två gånger, som kan jämföras med 25 gånger hos Socialstyrelsen och 10 gånger hos JÄMY.

6.2.1 De som säljer sex

I denna del kommer den språkliga konstruktionen av de som säljer sex redogöras. Den vanligaste benämningen för de som säljer sex i det totala materialet är pronomen (21), t.ex. *de*, *dem*, *den*, där en vanlig konstruktion är pronomen *de* (10) med efterföljande materiell process, som i den inbäddade satsen *de som säljer sex*. Det sker också frekvent att de konstrueras som *personer* (10) i olika nominalfraser. Det finns också några exempel på när de konstrueras som en *grupp* eller *riskgrupp* (5), eller som *barn* eller *unga* (5). Vid ett fåtal gånger konstrueras de som *kvinnor* (3) och som *hbtq-personer* eller *transpersoner* (3).

I materialet från regeringen konstrueras de som säljer sex som förstadeltagare 16 gånger av materialets 36 förstadeltagare. De förekommer främst i olika nominalfraser och konstrueras i dessa fall främst som en *grupp* eller *riskgrupp* (4), och som *kvinnor* (3). Att *riskgrupp* bedöms som en mänsklig deltagare är på grund av att det är uppenbart att grupperna syftar på grupper med människor. De konstrueras också som *barn* (2), som i *barn och unga med särskilda livserfarenheter* och som *personer* (2), som i *personer med fysisk eller psykisk funktionsnedsättning*. Det finns även exempel på när de benämns med pronomen (2), och de övriga förstadeltagarna är *unga hbtq-personer*, *individer i prostitution* och *den största andelen*.

Hos Socialstyrelsen förekommer de som säljer sex som förstadedeltagare 6 gånger av materialets 52 förstadedeltagare. I majoriteten av dessa fall konstrueras de som *personer* (4), som i satsen *personer som har sex mot ersättning* och de övriga gångerna med pronomen (2), som i satsen *de som säljer sex*. I materialet från JÄMY finns det 13 förstadedeltagare som utgör de som säljer sex av textens totala 36 förstadedeltagare. De konstrueras främst med olika pronomen (4), men också som *personer* (3) och *barn* (3), t.ex. i satserna *personer med erfarenhet av sex mot ersättning* och *ensamkommande barn och unga*. Övriga benämningar är *transpersoner* och *personer som inte identifierar sig som heterosexuella*, en klar majoritet och en heterogen grupp med olika erfarenheter och livssituationer. Vid ett tillfälle konstrueras de som andradeltagaren *kvinnor*.

I materialet från RFSU förekommer de som säljer sex som förstadedeltagare 17 gånger av materialets 38 förstadedeltagare. De konstrueras främst genom olika pronomen (13) och den mest frekventa förstadedeltagaren är *den* (5) och *de* (5) där de konstrueras med den efterföljande processen *erbjuder*, som i satsen *de som erbjuder sex*. Vid ett tillfälle konstrueras de dels som *personer*, dels som *hbtq-personer*, och två gånger som *vissa* (2).

För att sammanfatta konstrueras de som säljer sex framför allt genom olika pronomen. De konstrueras också som *personer* eller som grupper i samhället med specifika egenskaper, t.ex. *ensamkommande barn* och *hbtq-personer*. Regeringen och JÄMY konstruerar också de som säljer sex som *kvinnor*, vilket varken RFSU eller Socialstyrelsen gör.

6.2.2 De som köper sex

I denna del kommer den språkliga konstruktionen av de som köper sex redogöras. Den vanligaste benämningen för de som köper sex är olika pronomen (17), som t.ex. *de* (11) eller *dem* (3). De konstrueras också frekvent som *män* (13), som i satsen *män som köpt sex*. De konstrueras även som *köpare* (5).

I materialet från regeringen konstrueras de som köper sex aldrig som deltagare. I materialet från Socialstyrelsen utgör de däremot den mest frekventa förstadedeltagaren och utgör 25 av de totala 53 förstadedeltagarna. De konstrueras oftast som *män* (11) och med olika pronomen (11). De konstrueras också som *köpare* (2) och *unga* (1).

I materialet från JÄMY är de som köper sex förstadedeltagare 10 gånger av materialets 36 förstadedeltagare, och konstrueras oftast med pronomen (6) som i satsen *de som köper sex*. De konstrueras också som *män* (2), t.ex. i satsen *yngre män som köper sexuella tjänster*. De övriga benämningarna är *köparen* (1) och *personer* (1). De som köper sex förekommer även som andradeltagare flera gånger och konstrueras då som *män* (3) och som *köpare* (1). I materialet från RFSU förekommer de som köper sex som förstadedeltagare två gånger, dels som *köpare* (1), dels som *vissa individer* (1).

För att sammanfatta konstruerar både Socialstyrelsen och JÄMY en bild av prostitution och sexköp där *män* lyfts fram som de som köper sex. Detta sker framför allt av Socialstyrelsen där de som köper sex konstrueras som *män* frekvent. Regeringen och RFSU konstruerar å andra sidan ingen tydlig bild av de som köper sex, eftersom de hos regeringen aldrig förekommer som förstadedeltagare och hos RFSU konstrueras de som förstadedeltagare endast två gånger.

6.2.3 Konstruktionen av övriga deltagare

I denna del kommer den språkliga konstruktionen av de övriga deltagarna analyseras. Jag anser att denna analys är relevant för att få en tydligare bild av hur aktörerna språkligt konstruerar fenomenet prostitution och sexköp. Genom att analysera de övriga deltagarna kan studien t.ex. kartlägga om fenomenet konstrueras som abstrakt genom icke-mänskliga deltagare eller som mer konkret genom mänskliga deltagare.

Materialets övriga förstadedeltagare består av 17 mänskliga deltagare och 57 icke-mänskliga deltagare. I varje text förekommer också opersonliga deltagare som konstrueras med *det* (11). De icke-mänskliga deltagarna dominerar således i materialet och kommer därför redovisas först. För att förenkla analysen av dessa har de delats in i tre grupper:

- Icke-mänskliga förstadedeltagare som är orsaker till och beskrivningar av prostitution och sexköp
- Icke-mänskliga förstadedeltagare som är benämningar för prostitution och sexköp
- Övriga icke-mänskliga förstadedeltagare

Den första gruppen inbegriper förstadedeltagare som är orsaker till och beskrivningar av prostitution och sexköp. Förstadedeltagarna som är orsaker är *maktordningar* (3), som förekommer hos regeringen och RFSU, och *mäns våld mot kvinnor* (1) som förekommer hos regeringen. De beskrivningar som finns för prostitution och sexköp är dels förstadedeltagaren *ett allvarligt och omfattande samhällsproblem* (1) som förekommer hos regeringen, dels *ett tydligt könat fenomen* (1) som förekommer hos JÄMY.

Den andra gruppen är icke-mänskliga deltagare som är benämningar för prostitution och sexköp (10), där olika nominalfraser med benämningen *sex mot ersättning* är den vanligaste (8). De övriga icke-mänskliga deltagarna utgör de resterande (30). Vissa av dessa är mer konkreta som t.ex. *annonser på internet, pengar, stödbehovet, kartläggningar, straffskalan, befolkningsstudier och verksamheter*. Andra är mer abstrakta som t.ex. *en slutsats, tillgängligheten[...], olika personers skilda villkor, kunskapen[...], uppmärksamhet och bekräftelse, lättillgängligheten[...]*.

De förstadedeltagare som tolkas som intressanta att analysera ytterligare är den första gruppen, de icke-mänskliga förstadedeltagarna som är orsaker till och beskrivningar av prostitution och sexköp, eftersom jag tolkar de som viktiga för hur aktörerna konstruerar fenomenet. I RFSU:s text används förstadedeltagaren *strukturella maktordningar* (2) för att förklara orsaken och i texten från regeringen pekas förstadedeltagaren *maktordningar kopplade till kön, sexualitet, etnicitet och socioekonomisk situation* ut som en orsak. Regeringen anger också förstadedeltagaren *mäns våld mot kvinnor* som en orsak och JÄMY beskriver prostitution och sexköp som *ett könat fenomen*. *Ett könat fenomen* är dock en andradeltagare men ses som relevant att ta med i analysen. Alla dessa deltagare kan nämligen tolkas som att de kan relateras till en feministisk diskurs där man ser prostitution och sexköp som en fråga om makt, kön, och mäns våld (Månsson 2018, s. 312–315; Westerstrand 2012, s. 104–106). Därför tolkar jag det som att regeringen, RFSU, och JÄMY ansluter sig till en feministisk diskurs kring prostitution och sexköp på grund av konstruktionen av dessa förstadedeltagare.

Dessa förstadedeltagare är också exempel på hur aktörerna konstruerar prostitution och sexköp som ett abstrakt fenomen. Jag tolkar det t.ex. som att *maktordningar kopplade till kön [...]* syftar på ojämställdheten mellan män och kvinnor i samhället. En sådan tolkning medför en framställning av prostitution där mäns överordnade maktposition över kvinnor ses som en orsak till prostitution. Men detta blir som sagt en tolkning upp till läsaren på grund av att

begreppen *maktordning* och *kön* inte förklaras mer ingående. Begreppet *maktordning* är också ett exempel på hur en nominalisering, som är en typ av grammatisk metafor som innebär att en process realiseras med ett substantiv i stället för ett verb (Holmberg & Karlsson 2019, s. 162), gör att språket blir mer abstrakt och svårläst eftersom betydelsen av ordet packas in av substantivet. I det här exemplet blir det därför tydligt att textens abstraktion bidrar till att konstruera en bild av prostitution där människans, eller rättare sagt mannens, roll blir otydlig och vag på grund av de abstrakta begreppen *maktordning* och *kön*. Att regeringen ser *mäns våld mot kvinnor* som en orsak till prostitution och sexköp är dock en mer konkret orsak i jämförelse med *maktordningar*[...]. I *mäns våld mot kvinnor* träder gruppen *män* fram i texten och kan i en förlängning ses som en av orsakerna till prostitution och sexköp eftersom det är de som orsakar våldet mot kvinnor.

De övriga mänskliga deltagarna (17) är mänskliga deltagare som inte är de som säljer eller köper sex. I materialet förekommer t.ex. *personalen* (2), *verksamheter* (3), och olika pronomen (4). Det finns också många exempel på mänskliga deltagare som endast förekommer en gång, exempelvis *RFSU*, *socialsekreteraren*, *polis och rättsväsendet*, *som professionell*.

Sammanfattningsvis utgörs de övriga deltagarna av icke-mänskliga och mänskliga deltagare. De icke-mänskliga deltagarna fyller olika funktioner i texterna, dels är de orsaker, beskrivningar och benämningar för prostitution och sexköp, men också konkreta och mer abstrakta ord. Regeringen, RFSU, och JÄMY kan relateras till en feministisk diskurs på grund av att de konstruerar förstadedeltagare som kan relateras till denna diskurs, som t.ex. *maktordningar*.

6.2.4 Sammanfattning av deltagare

Resultatet visar att den mest frekventa benämningen för de som säljer och köper sex är olika pronomen. De som säljer sex konstrueras också ofta som olika grupper i samhället med specifika egenskaper, t.ex. *ensamkommande barn*, och en annan vanlig konstruktion är *personer*. Regeringen och JÄMY konstruerar också de som säljer sex som *kvinnor*, vilket varken RFSU eller Socialstyrelsen gör. De som köper sex konstrueras flera gånger som *köpare* och frekvent som *män* av framför allt Socialstyrelsen men också av JÄMY. De konstrueras aldrig som *män* av RFSU och hos regeringen finns ingen förstadedeltagare som

syftar på de som köper sex överhuvudtaget. Resultatet visar också att icke-mänskliga deltagare dominerar som bland annat bidrar till att konstruera prostitution och sexköp till ett abstrakt fenomen.

6.3 Materialets processer

I denna del av resultatet kommer jag undersöka vilka processer som finns i materialet. Fokus för analysen kommer vara de processer som har de som säljer och köper sex som deltagare. Genom en sådan analys kan jag kartlägga vad som händer med dem, vad de gör, och deltagarnas förhållande till varandra och hur de på så vis konstrueras i materialet. Processer som har andra deltagare kommer också analyseras när det är motiverat utifrån att processerna anses viktiga i att konstruera bilden av prostitution och sexköp.

6.3.1 De som säljer sex

De som säljer sex konstrueras i materiella (32), relationella (22), och mentala processer (3). De materiella processerna kommer analyseras först eftersom de dominerar i materialet.

Materiella processer

De materiella processerna är viktiga för att förstå hur texten språkligt konstruerar vad de som säljer sex gör och vad som händer med dem. De som säljer sex konstrueras främst i den materiella processen *säljer* (8) som förekommer hos alla aktörer utom RFSU. Se nedan exempel från regeringen:

(3) Exempel:

Kvinnor av annan nationalitet än svensk utgör en majoritet bland dem som säljer sex.

Här är den mänskliga aktören *dem*, som syftar på förstadedeltagaren *Kvinnor [...]* i den relationella satsen som kommer innan. Processen *säljer* kan kopplas till marknadssdiskursen som Niemi (2010) redogör för, som innebär att man framställer prostitution och sexköp som en marknad där sex ses som en vara som kan säljas och köpas. RFSU konstruerar i stället de som säljer sex med den materiella processen *erbjuder* (5):

(4) Exempel:

De som erbjuder sex mot ersättning [...]

Här är *de* aktören, processen *erbjuder* och *sex mot ersättning* utsträckning. Att RFSU genomgående konstruerar de som säljer sex som att de erbjuder sex är intressant eftersom ordet har en positiv laddning som syftar på att man gör något för att man vill. Jag tolkar det därför som att RFSU vill konstruera en positiv bild av att sälja sex där de vill fokusera på att de som gör detta inte ska ses som offer eller som att de saknar agens. Även Socialstyrelsen konstruerar de som säljer sex som att de *erbjuder* sex vid två tillfällen.

Det finns också flera exempel (6) när de som säljer sex uppträder i materiella processer med verb som är i passiv form, vilket sker hos alla aktörer förutom Socialstyrelsen. I materialet från regeringen sker detta med verben *utsätts* (2) *utnyttjas*, och *uppmärksammas*. Hos JÄMY sker detta också med verbet *utsätts* och i texten från RFSU står verbet *tvingas* i passiv form. Se nedan exempel:

(5) Exempel regeringen:

[...] kvinnor alljämt utgör en stor majoritet av dem som utsätts för prostitution och människohandel för sexuella ändamål, vilket även annonser på internet indikerar.

(6) Exempel RFSU:

Vissa tvingas att erbjuda sex mot ersättning under hot [...]

I dessa exempel beskrivs de som säljer sex som att de *utsätts* för prostitution och människohandel och att de *tvingas* erbjuda sex mot ersättning. I första exemplet är *dem* andradeltagare och mål och i andra exemplet är *vissa* mål och *under hot* omständighet. Enligt Holmberg och Karlsson (2019, s. 171) gör verb i passiv form att processer blir mindre konkreta och deltagarbundna. Det resulterar också i att de som säljer sex inte konstrueras som aktörer, de som gör någonting, utan som passiva deltagare som blir berörda och påverkas av processer. Men det som framför tolkas som intressant här är hur den passiva konstruktionen gör att aktören uteblir. Man får därför ingen information om vem som är ansvarig för handlingarna att människor *utsätts* och *tvingas* och på så vis konstrueras en bild av prostitution och sexköp som ett abstrakt fenomen där människans roll är oklar, eftersom det inte framgår vem det är, t.ex. andra människor, som utsätter och tvingar folk till prostitution och att erbjuda sex. I exempel (6) från RFSU när en person *tvingas erbjuda* blir det också

svårt att se skeendet framför sig eftersom orden uttrycker en slags motsatt betydelse. Det finns också exempel på övriga materiella processer (11) som de som säljer sex förekommer, många av dessa förekommer bara en gång, t.ex. *kombinerar*, *påverkar*, *gör* (2), och *hamna*.

Relationella processer

De som säljer sex konstrueras också i relationella processer (22) som realiseras med verb som *är* (13), *har* (4), *utgör* (2), *finns* (2) och *innebär*, där *är* (13) förekommer mest frekvent. De som säljer sex förekommer främst i identifierande och attributiva relationella satser:

(7) Exempel attributiv sats:

Andelen kvinnor av annan nationalitet än svensk har ökat över tid.

I detta exempel från regeringen realiseras den attributiva satsen med verbet *har* som syftar till att binda ihop *Andelen kvinnor [...]* som är bärare med sitt attribut *ökat*. Enligt Holmberg och Karlsson (2019, s. 89) har de relationella processerna ofta syftet att binda ihop deltagare i satsen och visa på vilka sätt som de hänger ihop och har en relation till varandra, vilket också är deras funktion här. Att de som säljer sex konstrueras i relationella processer gör att de inte framstår som aktiva deltagare utan främst som något statistiskt som förekommer i abstrakta relationer där de antingen *är* något, t.ex. en viss identitet, eller *har* något, t.ex. en egenskap eller ett attribut som i ovan exempel. Det är framför allt i texten från regeringen som de som säljer sex konstrueras i relationella processer, vilket kan bero på att texten i sin helhet har en hög frekvens av relationella processer. Både regeringen och JÄMY konstruerar också *kvinnor* som den gruppen som är en majoritet av de som säljer sex i sina relationella processer, som i denna mening från JÄMY:

(8) Exempel:

En majoritet av de som säljer sex i Sverige är kvinnor.

De som säljer sex förekommer även som andradeltagare i många satser i texten från regeringen och JÄMY och är i dessa fall ofta både förstadeltagare och andradeltagare:

(9) Exempel:

En annan grupp är ensamkommande barn, varav den största andelen är pojkar.

I detta exempel från regeringen är förstadedeltagaren i den första satsen, alltså den utpekade, *en annan grupp* och andradeltagaren och värdet är *ensamkommande barn*. I den andra satsen är den utpekade *den största andelen* och värdet *pojkar*. Att de som säljer sex är både den utpekade och värdet i identifierande satser finns det flera exempel på i texten. Att *den största andelen* bedöms som en mänsklig deltagare är för att det är tydligt att man syftar på ensamkommande barn. I materialet från Socialstyrelsen och RFSU förekommer de som säljer sex som förstadedeltagare bara några fåtal gånger i de relationella processerna (6), och i texten från Socialstyrelsen finns det exempel på när de som säljer sex förekommer i existerande satser (2):

(10) Exempel:

Det finns personer som säljer sex tillfälligt och sporadiskt [...]

Här konstrueras de som säljer sex i en existerande process med den enda deltagaren *personer som säljer sex [...]*. Existerande processer kännetecknas av att de bara har en enda deltagare (Holmberg & Karlsson 2019, s. 90). Det finns också några gånger där det inte varit helt uppenbart om de som säljer sex ingår i en materiell eller relationell process, som i nedan exempel från RFSU:

(11) Exempel:

[...] den som erbjuder sex mot ersättning och hens eventuella problembeskrivning och behov står i centrum.

Processen i exemplet har tolkats som en existerande process som har förstadedeltagaren *den som erbjuder sex [...]*, realiseras med verbet *står* och har den efterföljande omständigheten *i centrum*. Processen *står* hade kunnat tolkas som materiell, men i det här fallet syftar verbet snarare på att förstadedeltagaren *är* i centrum och inte fysiskt står där, och har därför kategoriserats som relationell.

Mentala processer

Slutligen finns det också exempel på tre mentala processer som realiseras med verbet *ser* (3):

(12) Exempel:

[...] andra ser ingen annan utväg för att klara vardagen, ytterligare andra ser det som ett arbete.

I detta exempel från RFSU förekommer den mentala processen *ser* två gånger, och har kategoriserats som en mental process eftersom processen tolkas som att den uttrycker att förstadedeltagaren *andra* upplever två mentala skeenden. I båda satserna är *andra* förstadedeltagaren och i den första satsen är fenomenet *ingen annan utväg* och i den andra satsen är *det som ett arbete* fenomenet.

6.3.2 De som köper sex

De som köper sex konstrueras i materiella (24), relationella (8), och mentala (3) processer. De materiella processerna kommer redovisas först eftersom de utgör en majoritet av processerna.

Materiella processer

De som köper sex konstrueras mest frekvent i de materiella processerna *köper* (9) och *köpa* (2). *Köper* är den mest frekventa materiella processen hos Socialstyrelsen (6) och hos JÄMY (3), och *köpa* är den enda materiella processen hos RFSU som de som köper sex förekommer i (2). Regeringen konstruerar aldrig de som köper sex som förstadedeltagare och de förekommer således aldrig i någon process. Se nedan exempel på materiella processer:

(13) Exempel RFSU:

Dessutom har köpare av sexuella tjänster som vill sluta köpa sex svårt att få hjälp [...]

(14) Exempel Socialstyrelsen:

[...] män som köpt sex inte skiljer sig från män som inte köpt sex när det gäller inkomst, sysselsättning och utbildning.

I exemplet från RFSU ingår processen *köpa* i den inbäddade satsen och är en del av deltagaren *köpare av sexuella tjänster som vill sluta köpa sex*. I exemplet från Socialstyrelsen är de materiella processerna *köpt* och *skiljer sig*. Här är *män* förstadedeltagaren i processen *köpt* och utsträckningen är *sex*. I processen *skiljer sig* är *män som köpt sex* förstadedeltagaren och i den tredje processen som också realiserar med *köpt* är förstadedeltagaren återigen *män* och utsträckningen *sex*. Processen *köpa* kan först och främst också kopplas till marknadsdiskursen

som Niemi (2010) menar finns kring prostitution och sexköp. Dessa två exempel ovan illustrerar också en trend som finns i materialet där man i satsar när man får information om vem som köper sex samtidigt inte får information om vem det är som säljer sex. Att prostitution och sexköp är en verksamhet som sker mellan två människor där den ena människan köper sex *av en annan människa* framkommer inte särskilt konkret.

De som köper sex konstrueras också i övriga materiella processer hos Socialstyrelsen (7) och JÄMY (6). Hos Socialstyrelsen förekommer de i processerna *utforska, skiljer sig, rapporterade, berätta, intressera sig, bryta, prata*. Hos JÄMY förekommer de i processerna *gett, söker, valt, tycks, medverka, uppfatta*. Se nedan exempel:

(15) Exempel JÄMY:

De som självmant söker stöd eller behandling vid landets KASTmottagningar är dock främst heterosexuella män över 25 år [...]

(16) Exempel Socialstyrelsen:

Enligt socialsekreterarens erfarenhet har männen ofta börjat intressera sig för objektifierande former av sex som pornografi, i puberteten.

I dessa exempel är de materiella processerna *söker* och *intressera sig* och både hos Socialstyrelsen och JÄMY kan det därför konstateras att de som köper sex konstrueras som aktiva deltagare genom de materiella processerna där de konstrueras som att de gör en mängd olika saker.

Relationella processer

De finns även exempel på när de som köper sex uppträder i relationella processer (8). Av de relationella processerna realiseras de främst med verbet *är* (4), men också med *var, levde, blir, har*:

(17) Exempel:

[...]där de som köper sex i Sverige framför allt är män.

I detta exempel från JÄMY är *de som köper sex i Sverige* de utpekade och får genom processen *är* sitt värde *män*.

Mentala processer

Det finns också några få exempel på när de som köper sex konstrueras i mentala processer hos Socialstyrelsen (2) och RFSU (1), som i nedan exempel från Socialstyrelsen:

(18) Exempel:

De lägger ansvaret för sitt handlande utanför sig själva, ser sig som offer.

Här förekommer två mentala processer som har *de* som förstadedeltagare vilket syftar på män som köper sex. Den första mentala processen är *lägger* som är svårbedömd eftersom processen hade kunnat tolkas som materiell men i den här kontexten syftar processen inte på att man fysiskt lägger ansvaret på t.ex. ett bord. Det krävs ingen fysisk energi för processen utan *lägger ansvaret* är snarare en symbolisk liknelse. Här tolkas således processen som mental med *de* som upplevare och *ansvaret[...]* som fenomen. Den andra mentala processen *ser* syftar också på en process som *de* upplever för sitt inre där de ser sig själva som offer och tolkas därför som mental. De mentala processerna är inte många till antalet men bedöms ändå som viktiga i konstruktionen av de som köper sex. De gör att man som läsare får en inblick i vad de tänker och känner och därför tolkas Socialstyrelsen som den aktör som främst konstruerar de som köper sex som aktiva och centrala eftersom de förekommer både i flertalet materiella, relationella och mentala processer. Det konstrueras en mer heltäckande bild i och med att de ingår i olika slags processer där man får information om både vad de är, gör, och känner. Min tolkning är därför att Socialstyrelsen vill skapa en mer djupgående bild av de som köper sex eftersom textens syfte är att utbilda yrkesverksamma om hur de ska kunna ge stöd till människor som köpt sex. Därför kan det antas viktigt att yrkesverksamma ska få en djupare förståelse för dessa, och är anledningen till Socialstyrelsens konstruktion av de som köper sex.

6.3.3 Övriga deltagares processer

I denna del kommer processerna som är knutna till icke-mänskliga och övriga mänskliga deltagare analyseras. Först kommer de processer som är knutna till icke-mänskliga deltagare

och de processer som inte har några deltagare analyseras, sedan kommer de processer som är knutna till övriga mänskliga deltagare redogöras.

Relationella processer

De icke-mänskliga deltagarna är knutna till 56 processer där de relationella processerna dominerar (40). Typiska verb som realiserar de relationella processerna är *är* (13), *har* (7), *vara* (6), *finns* (3), *innebär* (1). Se nedan exempel:

(19) Exempel:

En sämre ekonomisk situation kan innebära mer begränsade valmöjligheter[...]

Detta exempel illustrerar en vanlig språklig konstruktion i texterna där de icke-mänskliga deltagarna förekommer i relationella processer, vilket skapar en abstrakt text eftersom både deltagarna och processerna är abstrakta. Exemplet illustrerar också hur det är vanligt förekommande i texterna att både första- och andradeltagaren är icke-mänskliga, som i detta exempel där den utpekade är *en sämre ekonomisk situation*, processen är *kan innebära*, och värdet är *mer begränsade valmöjligheter*.

Materiella och verbala processer

De icke-mänskliga knyts också i vissa fall till materiella (13) och verbala (3) processer. De materiella processerna är till exempel *begränsar*, *marknadsför*, *påverka*, *orsakar*, *bekräftas*. De verbala processerna är *bekräftas*, *tyder*, *visar*. De icke-mänskliga deltagarna som förekommer i materiella processer är intressanta att analysera tillsammans med de materiella processerna som inte är knutna till några deltagare överhuvudtaget (17), som i detta exempel från RFSU:

(20) Exempel:

Ett normkritiskt arbete för att förändra denna syn och minska efterfrågan av sex mot ersättning är viktigt.

När materialet konstruerar en bild av prostitution och sexköp genom materiella processer som antingen har en icke-mänsklig förstadedeltagare eller inte har någon förstadedeltagare alls sker det som Sellgren (2019) demonstrerar i sin artikel, nämligen att fenomen blir abstrakta eftersom

”människans roll i skeendena blir oklar” (Sellgren 2019, s. 63). I ovan exempel får man t.ex. ingen information om vem som ska förändra synen eller vem som ska minska efterfrågan av sex, och kanske framförallt hos vem. Precis som i Sellgrens (2019) artikel är fenomenet som analyseras i denna studie, prostitution och sexköp, en mänsklig verksamhet men i materialet framstår fenomenet inte som konkret kopplat till mänskliga deltagare vilket gör att människans inblandning blir diffus. Detta kan också illustreras i två intressanta exempel från regeringen:

(21) Exempel:

[...] det är förbjudet att mot ersättning skaffa sig en tillfällig sexuell förbindelse.

(22) Exempel:

Sedan 1999, då förbudet mot köp av sexuell tjänst trädde i kraft, är det enligt svensk rätt straffbart att köpa sex.

Regeringen konstruerar inte de som köper sex som förstadedeltagare någon gång i texten, men här blir det tydligt hur det finns processer kopplade till de som köper sex men att de är utelämnade som aktörer. Det kan jämföras mot alla de gånger som de som säljer sex är centrala och knyts till olika processer hos regeringen.

Övriga mänskliga deltagares processer

Slutligen finns det även exempel på materiella (19), relationella (3), mentala (2) och verbala (1) processer som är knutna till övriga mänskliga deltagare. De materiella processerna dominerar och verben som realiserar dessa processer är t.ex. *möter* (4), *beskriver* (2), *vittnar*, *betonar*, *erbjuder*. De mänskliga deltagarna som knyts till processerna är t.ex. *socialsekreteraren* och *personalen*. Eller som i nedan exempel med den mänskliga deltagaren RFSU:

(23) Exempel:

RFSU anser att sex mot ersättning är problematiskt på samhälls och individnivå.

Här är exempel på en verbal process där RFSU är talare, processen *anser* och utsagan den anförda satsen *att sex mot ersättning [...]*. Det finns även ett intressant exempel hos

regeringen där det framträder en mänsklig förstadedeltagare kopplad till materiella processer som varken är de som säljer eller köper sex, eller en mänsklig deltagare som representerar någon av aktörerna:

(24) Exempel:

Den som främjar att en annan person har tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning, t.ex. genom att hålla bordell eller upplåta sin lägenhet för ett sådant ändamål, eller som tillgodogör sig delar av en prostituerads inkomster, gör sig skyldig till koppleri.

Här är *den* förstadedeltagare i de materiella processerna *främjar*, *hålla*, *upplåta*, *tillgodogör* och *gör sig*. Man får på så vis mycket information om vad förstadedeltagaren gör och i den första processen även vem som blir påverkad, där målet är *en annan person [...]*. Här framträder det därför genom de materiella processerna en relation där förstadedeltagaren gör något mot andradeltagaren, närmare bestämt *främjar* att andradeltagaren har sexuella förbindelser. Samtidigt beskrivs förstadedeltagaren med pronomen *den* vilket gör att det inte skapas en tydlig bild av vem förstadedeltagaren är.

6.3.4 Sammanfattning av processer

Resultatet visar att de som säljer sex framför allt konstrueras som att de *säljer* sex i de materiella processerna, men de konstrueras också som passiva deltagare som t.ex. *utsätts*. RFSU konstruerar de däremot som att de *erbjuder* sex. I de relationella processerna konstrueras de oftast som att de *är* någonting, t.ex. *en riskgrupp*. De som köper sex uppträder främst i olika materiella processer och konstrueras oftast med *köper* som process, som i satsen *män som köper sex*. Resultatet visar också att de övriga deltagarna är knutna både till relationella, materiella, och i vissa fall även mentala och verbala processer. När de icke-mänskliga deltagarna knyts till relationella processer skapar det en abstrakt text. Det finns dock exempel på när de icke-mänskliga deltagarna även knyts till materiella processer, och de materiella processerna dominerar bland processerna utan deltagare. Detta gör också att prostitution och sexköp konstrueras på ett abstrakt vis där det inte är mänskliga deltagare som är inblandade och ansvariga för de materiella processerna, utan den ansvariga är icke-mänsklig eller utelämnad.

7. Diskussion

I detta avsnitt kommer studiens resultat diskuteras och sammanfattas utifrån studiens frågeställningar om hur regeringen, Socialstyrelsen, JÄMY, och RFSU språkligt konstruerar bilden av prostitution och sexköp. Studiens resultat kommer också knytas till den tidigare forskningen samt till den feministiska och den nyliberala diskursen kring prostitution och sexköp som redogjordes för i studiens bakgrundsdel.

7.1 Sammanfattning av de språkliga benämningarna av de som säljer och köper sex

Resultatet visar att när man konstruerar de som säljer och köper sex dominerar pronomen och könsneutrala benämningar. Alla texter konstruerar frekvent de mänskliga deltagarna med generella och neutrala benämningar som *de, den, dem, personer, köpare*. Hearn och Mckie (2010) beskriver hur man ofta har ett köns neutralt språk inom den politiska diskursen kring mäns våld mot kvinnor där framför allt män sällan könsbestäms. Detta stämmer därför överens med studiens resultat. Syftet att använda könsneutrala benämningar kan antas vara att inte exkludera en viss specifik grupp som säljer eller köper sex. Samtidigt, som Hearn och Mckie (2010) lyfter fram i deras artikel, blir konsekvensen när man inte könsbestämmer männen att männen osynliggörs och att mäns våld mot kvinnor, i det här fallet prostitution och sexköp, inte ses som ett problem relaterat till den ojämställda maktordningen mellan män och kvinnor. En slutsats blir därför att det frekventa användandet av generella benämningar och pronomen resulterar i att prostitution och sexköp överlag inte konstrueras som ett könat fenomen där det framför allt är män som köper sex av kvinnor utan som ett fenomen där olika grupper i samhället säljer och köper sex.

7.2 Prostitution och sexköp konstrueras som ett abstrakt fenomen

Det är också tydligt utifrån resultatet hur alla texter konstruerar prostitution och sexköp som ett relativt abstrakt fenomen genom dominansen av icke-mänskliga deltagare och en hög frekvens av relationella processtyper. Även förekomsten av de passiva satserna och textens abstrakta begrepp och nominaliseringar bidrar till detta. I denna analys är det dock viktigt att se resultatet i relation till vad för slags texter som har analyserats. Alla texter är beskrivande texter som redogör för fakta, och som nämnts kännetecknas sådana typer av texter som har

som syfte att beskriva hur något är beskaffat ofta av relationella processer (Holmberg & Karlsson 2019, s. 90–94). Särskilt texten från regeringen domineras av relationella processer vilket kan förklaras av att texten är en myndighetstext som beskriver abstrakta fenomen.

Men även om anledningen till att prostitution och sexköp konstrueras på ett abstrakt sätt mycket beror på vilken genrer texterna tillhör får det fortfarande konsekvensen att den höga abstraktionsnivån gör att det inte tydligt framgår vilka mänskliga deltagare som innefattas i verksamheten prostitution och sexköp. Detta är framför allt tydligt när de materiella processerna konstrueras med icke-mänskliga deltagare eller inga deltagare alls. Människans inblandning framstår som diffus eftersom de som är ansvariga för processerna antingen är icke-mänskliga eller utan aktör. Studiens resultat är därför i linje med Sellgrens (2019) där hon kommer fram till att miljöförstöringar i läromedelstexter konstrueras som abstrakta fenomen utan mänsklig påverkan eftersom de materiella processerna i texten kopplas till icke-mänskliga deltagare.

7.3 Marknadsdiskursen är den dominerande diskursen

Resultatet visar också att alla texter är starkt präglade av marknadsdiskursen som Niemi (2010) redogör för i sin artikel. Detta manifesteras genom att de mest frekventa materiella processerna är *sälja* och *köpa*, deltagarna konstrueras främst som att de *säljer* och *köper* sex. De språkliga benämningarna som används för prostitution och sexköp kan också relateras till det som Niemi (2010) kallar ett kommersiellt språk, som *sex mot ersättning* och *sexuella tjänster*. Det konstrueras således en bild av prostitution och sexköp som något som kan beskrivas som en affärsuppställning där sex ses som en vara som kan säljas och köpas. Slutsatsen är att marknadsdiskursen är den dominerande diskursen inom prostitution och sexköpdiskursen.

7.4 Den feministiska och nyliberala diskursen

Studien kommer avsluta med att återknyta till den feministiska och den nyliberala diskursen som finns kring prostitution och sexköp och som togs upp i studiens bakgrundsdel. Aktörernas konstruktioner av prostitution och sexköp kommer diskuteras i relation till dessa diskurser.

Om man ser prostitution och sexköp utifrån den feministiska diskursen vilket enligt Månsson (2018) och Westerstrand (2012) innebär att man ser fenomenet som en verksamhet där framför allt kvinnor utnyttjas av män, och där målet är att få prostitution och sexköp att upphöra, skulle det vara aktuellt att konstruera prostitution och sexköp som något som framför allt sker mellan deltagare som beskrivs som *kvinnor* och *män*. Resultatet visar dock att materialet sällan gör detta, t.ex. finns det ingen text som har en sats där män ingår som förstadedeltagare och kvinnor ingår som andradeltagare, som i satsen *män är de som ofta köper sex av kvinnor*. De enda aktörerna som lyfter fram att kvinnor är en grupp som säljer sex är regeringen och JÄMY, och därför kan en slutsats vara att de ansluter sig mer till en feministisk diskurs. Detta kan också reflekteras i hur båda aktörerna har förstadedeltagare som kan relateras till en feministisk diskurs, regeringen beskriver *maktordningar* och *mäns våld mot kvinnor* som orsaker till prostitution och sexköp, och JÄMY beskriver prostitution och sexköp som *ett könat fenomen*. Regeringen använder också *prostitution* som återkommande benämning för att beskriva fenomenet, där benämningen tolkas av mig som att den används för att syfta på den övergripande industrin och den strukturella nivån av prostitution och sexköp, vilket är ett perspektiv som kan ses som typiskt inom den feministiska diskursen, enligt Westerstrand (2012, s. 106–107).

I och med att både Socialstyrelsen och JÄMY frekvent konstruerar de som köper sex som *män*, skulle de också kunna relateras till den feministiska diskursen eftersom de lyfter fram hur män är de som köper sex. Samtidigt konstruerar de nästan aldrig kvinnor som de som säljer sex, det sker endast vid ett tillfälle i texten från JÄMY. Socialstyrelsen och JÄMY har också separata texter för att beskriva de som säljer och köper sex, och det kan vara en av anledningarna till varför de som köper sex får ett annat fokus jämfört med i texterna från regeringen och RFSU. En sammanfattande slutsats här är därför att ingen text både konstruerar de som säljer sex som *kvinnor* och de som köper sex som *män* tydligt i texten.

När det kommer till hur deltagarna förekommer i processer är den största skillnaden att de som säljer sex konstrueras som passiva andradeltagare som påverkas av processer, t.ex. att de *utsätts*. Detta tolkar jag också som en konstruktion som kan kopplas till den feministiska diskursen där man fokuserar på kvinnans utsatta roll där hon inom prostitution och sexköp ses som ett offer för mäns våld och maktutövning. Hearn och McKie (2010) menar också att det är typiskt inom den politiska diskursen kring mäns våld mot kvinnor att man fokuserar på kvinnan och offrets roll, vilket också är tydligt i studiens resultat eftersom de som säljer sex

dominerar som förstadeltagare över de som köper sex. Den här konstruktionen syns framför allt hos regeringen och RFSU eftersom de som säljer sex är en frekvent förstadeltagare i dessa texter. Men på samma gång konstruerar regeringen aldrig de som köper sex som förstadeltagare, och RFSU gör detta endast två gånger. Detta tolkas enligt mig som problematiskt eftersom män är de som köper sex och därför är orsaken till att prostitution och sexköp existerar. Om de därför inte förekommer i den språkliga konstruktionen av prostitution och sexköp blir det enligt min uppfattning svårt att problematisera fenomenet och vilka lösningar som skulle behövas för att få prostitution och sexköp att upphöra.

Resultatet visar också hur RFSU aldrig konstruerar de som säljer sex som kvinnor och aldrig de som köper sex som män. RFSU bedöms därför av mig som den aktör som minst kan orienteras mot den feministiska diskursen. Det utmärkande hos RFSU är också hur aktören frekvent konstruerar de som säljer sex som att de *erbjuder* sex. Min tolkning av detta är att RFSU vill konstruera de som säljer sex som aktörer som väljer att sälja sex, där man vill rikta fokus på att de är individer som har ett eget val och självbestämmande, och inte ska ses som offer. Min slutsats här är därför att denna konstruktion signalerar att de har mer av en liberal position jämfört med de andra aktörerna. RFSU tolkas därför som att de ansluter sig mer till den nyliberala diskursen som redogjorts av Månsson (2018) och Westerstrand (2011) i studiens bakgrundsdel, som innebär att man fokuserar på individens fria val att sälja eller köpa sex, där man har uppfattningen att prostitution och sexköp inte behöver vara något problematiskt om det är en frivillig överenskommelse mellan två parter (Månsson 2018, s. 316). Detta reflekteras också av RFSU:s språkliga benämningar för fenomenet, som redovisats tidigare där RFSU endast använder benämningar som kan relateras till en marknadssdiskurs, som *sex mot ersättning*, *sexuella tjänster*, *sex och transaktioner*.

Slutligen är det dock viktigt att se dessa texter i en större kontext och som att de speglar den övergripande nyliberala diskursen som finns i samhället som redogjordes för i studiens bakgrundsdel, där forskare menar att den ekonomiska nyliberalismen fått stort inflytande över mänskliga relationer. Detta har inneburit att sexualitet och intimitet idag är starkt präglad av ett marknadstänk där prostitution och sexköp är en del av den fria marknaden, där sex ses som en vara som kan säljas och köpas (Brents & Sanders 2010; Senent Julian 2019).

Det är också värt att fundera över vad konsekvensen blir av att den språkliga konstruktionen av prostitution och sexköp domineras av en marknadssdiskurs. Om samhället vill minska

prostitution och sexköp måste man nog som Hearn och Mckie (2010) hävdar, ha en tydligare genuskonstans där man fokuserar på hur prostitution och sexköp är en konsekvens av mäns beteende och den ojämställda maktordningen mellan kvinnor och män. Studiens övergripande slutsats är därför att texter som kretsar kring prostitution och sexköp tydligare borde problematisera att de som säljer sex oftast är kvinnor och de som köper sex är män, genom att oftare benämna de som säljer sex som *kvinnor* och de som köper sex som *män*, eftersom det är så verkligheten ser ut. Eller som Ekis Ekman (2010, s. 12–13) beskrev det i inledningen: ”Trots att den absoluta majoriteten av de prostituerade i världen är kvinnor och flickor och den absoluta majoriteten av köparna är män, ska vi inte tala om män och kvinnor, utan om säljare och kunder”. Genom att språkligt konstruera prostitution och sexköp som ett fenomen som i de flesta fall handlar om män som köper sex av kvinnor synliggör man också vad som krävs för att avskaffa prostitution och sexköp; att män måste sluta se kvinnors kroppar som något man kan köpa.

Referenser

Analysmaterial

Jämställdhetsmyndigheten (2021). *Prostitution och människohandel. Rapport 2021:23*.
<https://jamstalldhetsmyndigheten.se/media/impbhoid/rapport-prostitution-och-manniskohandel-2021-23-pdf.pdf>

RFSU (2015). *Idéprogram RFSU*.
<https://www.rfsu.se/globalassets/pdf/ideprogram2015web.pdf>

Socialdepartementet (2018). *Handlingsplan mot prostitution och människohandel. Bilaga till regeringsbeslut nr II:1*.
https://www.regeringen.se/4a4f9a/globalassets/regeringen/dokument/socialdepartementet/jamstalldhet/handlingsplan_prostitution-manniskohandel_aug-2018.pdf

Socialstyrelsen (2015). *Sex mot ersättning – Utbildningsmaterial om stöd och hjälp till vuxna*.
<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2015-12-4.pdf>

Tryckta källor

Bernstein, Anita. (2017). WORKING SEX WORDS. *Michigan Journal of Gender & Law* 24(2), s. 221–63. <https://doi.org/10.36641/mjgl.24.2.working>

Brents, Barbara G. & Teela, Sanders. (2010). Mainstreaming the Sex Industry: Economic Inclusion and Social Ambivalence. *Journal of Law and Society* 37(1), s. 40–60.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-6478.2010.00494.x>

Brå (2022). *Köp av sexuella tjänster. En uppföljning av lagens tillämpning. Rapport 2022:3*.
https://bra.se/download/18.146acb6517fd55784012735/1655800831820/2022_3_Kop_av_sexuella_tjanster.pdf

Ekis Ekman, Kajsa. (2010). *Varat och Varan. Prostitution, surrogatmödraskap och den delade människan*. Första upplagan. Stockholm: Leopard förlag

Fairclough, Norman. (2015). *Language and Power*. Tredje upplagan. London & New York: Routledge

Farley, Melissa. (2018). Risks of prostitution: When the Person is the Product. *Journal of the Association for Consumer Research* 3(1), s. 97–108. <https://doi.org/10.1086/695670>

Hearn, Jeff. & McKie, Lina. (2010). Gendered Policy and Policy on Gender: The Case of 'domestic Violence'. *Policy and Politics* 36(1), s. 75–91.
<https://doi.org/10.1332/030557308783431634>

Holmberg, Per. (2019). Texters interpersonella grammatik. I: Holmberg, Per, Karlsson, Anna-Malin & Nord, Andreas. (red.) *Funktionell Textanalys*. Andra upplagan, s. 97–114. Lund: Studentlitteratur

Holmberg, Per. & Karlsson, Anna-Malin. (2019). *Grammatik med betydelse: En introduktion till funktionell grammatik*. Uppsala: Hallgren & Fallgren

Holmberg, Per, Karlsson, Anna-Malin & Nord, Andreas. (2019). Funktionell grammatik och textanalys. I: Holmberg, Per, Karlsson, Anna-Malin & Nord, Andreas. (red.) *Funktionell Textanalys*. Andra upplagan, s. 7–18. Lund: Studentlitteratur

Hornscheidt, Lann. & Landqvist, Mats. (2014). *Språk och Diskriminering*. Första upplagan. Lund: Studentlitteratur

Hulusjö, Anna. (2013). *The Multiplicities of Prostitution Experience. 2013: 5*. Diss., Malmö universitet. Malmö: Holmbergs

Karlsson, Anna-Malin. (2019). Texters ideationella grammatik. I: Holmberg, Per, Karlsson, Anna-Malin & Nord, Andreas. (red.) *Funktionell Textanalys*. Andra upplagan, s. 21–39. Lund: Studentlitteratur

MacKinnon, Catherine A. (2011). Trafficking, Prostitution, and Inequality. *Harvard Civil Rights-Civil Liberties Law Review* 46, s. 271–309.
https://www.researchgate.net/publication/298497463_Trafficking_Prostitution_and_Inequality

Månsson, Sven-Axel. (2018). *Prostitution. Aktörerna, relationerna och omvärlden*. Första upplagan. Lund: Studentlitteratur

Niemi, Johanna. (2010). What We Talk About When We Talk About Buying Sex. *Violence against Women* 16(2), s. 159–72. <https://doi.org/10.1177/1077801209355239>

Nord, Andreas. (2019). Text, register, genre och diskurs. I: Holmberg, Per, Karlsson, Anna-Malin & Nord, Andreas. (red.) *Funktionell Textanalys*. Andra upplagan, s. 155–168. Lund: Studentlitteratur

Raymond, Janice G. (1998). Prostitution as Violence against Women: Ngo Stonewalling in Beijing and Elsewhere. *Women's Studies International Forum* 21(1), s. 1–9.
https://www.researchgate.net/publication/223218134_Prostitution_as_violence_against_women_NGO_stonewalling_in_Beijing_and_elsewhere

Ramond, Janice G. (2018). Gatekeeping Decriminalization of Prostitution: The Ubiquitous Influence of the New Zealand Prostitutes' Collective. *Dignity: A Journal of Analysis of Exploitation and Violence* 3(2), s. 1–16. <https://doi.org/10.23860/dignity.2018.03.02.06>

Sellgren, Mariana. (2019). Vem hotar haven och regnskogen? I: Holmberg, Per, Karlsson, Anna-Malin & Nord, Andreas. (red.) *Funktionell Textanalys*. Andra upplagan. s. 53–65. Lund: Studentlitteratur

Senent Julián, Rosa Marina. (2019). Tensions between feminist principles and the demand for prostitution in the neoliberal age: A critical analysis of sex buyer's discourse. *Recerca. Revista de Pensament i Anàlisi*, 24(2), s. 109–128.
<https://doi.org/10.6035/Recerca.2019.24.2.6>

Westerstrand, Jenny. (2012). "Prostitutionsfrågan". *Tidskrift För Genusvetenskap* (3), s. 101–123

Winther Jørgensen, Marianne, Phillips, Louise. & Torhell, Sven-Erik. (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur

Elektroniska källor

Jämställdhetsmyndigheten. *Om oss*. <https://jamstalldhetsmyndigheten.se/om-jamstalldhetsmyndigheten/> [2022-12-22]

Nationalencyklopedin, transaktion. <http://www-nese.till.biblextern.sh.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/transaktion> [2022-12-08]

Regeringen (2021). *Arbetet på nationell nivå*. <https://www.regeringen.se/sa-styrs-sverige/arbetet-pa-nationell-niva/> [2022-11-19]

RFSU. *Frågor vi jobbar med*. <https://www.rfsu.se/vad-vi-gor/i-sverige/fragor-vi-jobbar-med/> [2022-11-19]

Socialstyrelsen (2022). *Om Socialstyrelsen*. <https://www.socialstyrelsen.se/om-socialstyrelsen/> [2022-11-29]